

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2	68/11
Дәріс кешені	Страница 1 из 13

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пән атауы: "Клиникаға кіріспе"

Пән коды: VK 2214

БББ атауы: "6B10116 - Педиатрия"

Оқу сағаттары/кредиттерінің көлемі: 3 кредит/90 сағат

Курспен семестрлік оқу: 2 курс, 4 семестр

Дәріс көлемі: 6 сағат

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2	68/11
Дәріс кешені	Страница 2 из 13

Дәріс кешені "Клиникаға кіріспе" білім беру бағдарламасы бойынша КБМ-ге сәйкес әзірленген және "Педиатрия-2" кафедрасының отырысында талқыланған.

Протокол № 1 от « 22 » 08 2025г

Зав.кафедрой, профессор

Бектенова Г.Е

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 3 из 13

№1 Дәріс

1. Тақырыбы: Балалардың жасын, салмағын, бойын, дамуын бағалау. Антропометрия

2. Мақсаты: Студенттерді балалардың физикалық дамуын бағалау әдістерімен таныстыру. Дене салмағының, бойының және шеңберлерінің жасына байланысты нормаларын анықтауға үйрету. Антропометрия негіздерімен және оның клиникалық тәжірибедегі маңызымен таныстыру. Антропометриялық деректерді интерпретациялау және ауытқуларды анықтау дағдыларын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері: Антропометрияның анықтамасы:

- Антропометрия – адам денесінің физикалық өлшемдерін өлшейтін ғылым.
- Негізгі міндет – балалардың бойын, салмағын, пропорциясын және дамуын бағалау.
- **Балалардың жасы:**
 - Хронологиялық жас – туғаннан бергі уақыт.
 - Биологиялық жас – физикалық және функционалдық даму деңгейі.
 - Дамуды бағалау үшін жасты дәл анықтаудың маңыздылығы.
- **Салмағы мен бойы:**
 - Өлшеу әдістері: балаларға арналған таразылар, бой өлшегіштер, сызғыштар.
 - Жаңа туылған нәрестелер мен ересек балалардағы өлшеу ережелері.
 - Жасқа сәйкестігін бағалауға арналған центильді кестелер (процентильді диаграммалар).
 - Дене салмағының индексі (BMI) салмақ пен бойдың арақатынасының көрсеткіші ретінде.
- **Дененің шеңберлері:**
 - Бас шеңбері нәрестелердегі мидың өсуінің маңызды көрсеткіші болып табылады.
 - Кеуде шеңбері – кеуде қуысының және жүрек-өкпе жүйесінің дамуын көрсетеді.
 - Іштің айналасы – тамақтануды және ішкі ағзалардың жағдайын бағалау.
- **Балалардың физикалық дамуы:**
 - Дене дамуы жүреді: үйлесімді және үйлесімсіз.
 - Ауытқуларды ерте анықтау аурулардың алдын алуға мүмкіндік береді.
 - Тұқым қуалайтын, экологиялық және әлеуметтік факторлардың бой мен салмаққа әсері.
- **Дене дамуын бағалау әдістері:**
 - Нормативтік кестелермен салыстыру.
 - BMI есептеу.
 - Центильдер мен стандартты ауытқуларды анықтау.
 - Жас ерекшеліктеріне байланысты функционалдық нормалармен салыстыру.
- **Антропометрияның практикалық маңызы:**
 - Балалар емханаларында бой мен салмақты бақылау.
 - Физикалық дамудың кешігуін, семіздікті, шаршауды диагностикалау.
 - Терапия мен тамақтанудың тиімділігін бақылау.

4. Иллюстрациялық материал: презентация.

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.

ONTÜSTİK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 4 из 13

2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1 -бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.
3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Акнұр", 2013. - 244 бет. с
5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. 1 бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабәева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабәева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeveva, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeveva. - Almaty : "Evero", 2016. - 263

Қосымша:

1. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.
2. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: колдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
3. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
4. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

6. Бақылау сұрақтары:

1. Антропометрия дегеніміз не және оның негізгі мақсаты қандай?
2. Баланың хронологиялық және биологиялық жасының айырмашылығы неде?
3. Антропометрия арқылы балалардың физикалық дамуының қандай көрсеткіштері бағаланады?
4. Өртүрлі жас топтарындағы балалардың бойы мен салмағы қалай өлшенеді?
5. Центильді кестелер дегеніміз не және олар педиатрияда қалай қолданылады?

№2 Дәріс

1. **Тақырыбы:** Орталық жүйке жүйесін тексеру: рефлексдер, бұлшықет тонусы.
2. **Мақсаты:** Студенттерді балалардағы орталық жүйке жүйесін (ОЖЖ) объективті тексерудің негізгі әдістерімен таныстыру.Рефлексдерді (терең, үстірт, шартты, шартсыз) анықтауға және жіктеуге үйрету.Бұлшықет тонусын бағалау және оның патологиялық өзгерістерін анықтау дағдыларын қалыптастыру.Неврологиялық бұзылуларды диагностикалау үшін орталық жүйке жүйесін зерттеу нәтижелерін интерпретациялау қабілетін дамыту.
3. **Дәріс тезистері:**
ОЖЖ Объективті тексеру

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 5 из 13

- Мақсат – субъективті шағымдарға қарамастан жүйке жүйесінің функционалдық жағдайын бағалау.
- Әдістерге тексеру, пальпация, рефлексдерді және бұлшықет тонусын бағалау кіреді.

Рефлексдердің орналасуы

- Шартсыз (туа біткен) – генетикалық жолмен салынған (мысалы, жаңа туған нәрестелердегі сору, түсіну).
- Шартты (сатып алынған) – өмір сүру процесінде қалыптасады (мысалы, дыбыста жыпылықтау).
- Терең (сіңір) – тізе, шынтак, Ахилл рефлексі.
- Беткей (тері) – құрсақ, табан, тамыр рефлекстері.
- Рефлексдерді бағалау: қалыпты, төмендеген, күшейтілген, патологиялық.

Бұлшықет тонусы

- Бұлшықеттердің пассивті созылуларға төзімділік дәрежесі ретінде анықталады.
- Физиологиялық тонус – бұлшықеттердің қалыпты серпімділігі.
- Патологиялық өзгерістер:
 - Гипотензия – тонустың төмендеуі (енжарлық, әлсіздік).
 - Гипертония – тонустың жоғарылауы (серпімділік, қаттылық).
- Жас ерекшеліктері: жаңа туылған нәрестелерде 6-12 айға дейін біртіндеп қалыпқа келетін табиғи гипотензия бар.

□ Балалардағы рефлексдердің жас ерекшеліктері

- Жаңа туылған нәрестелер: бірқатар туа біткен рефлексдердің болуы (түсіну, сору, іздеу).
- Жасы ұлғайған сайын кейбір туа біткен рефлекстер жойылып, шартты және интегралды реакциялар қалыптасады.

ОЖЖ зерттеуінің клиникалық мәні

- Неврологиялық бұзылуларды анықтау (мидың немесе жұлынның, перифериялық нервтердің зақымдануы).
- Психомоторлық дамудың тежелуінің диагностикасы.
- ОЖЖ аурулары кезіндегі динамиканы және терапияның тиімділігін бақылау.

Тәжірибелік ұсыныстарды орындау

- Рефлекстер мен тонус стандартты реттілікпен бағаланады.
- Жасы, жалпы жағдайы, қатар жүретін аурулары ескеріледі.
- Нәтижелер нормадан ауытқуларды сипаттай отырып, медициналық құжаттамада жазылады.

4. Иллюстрациялық материал:презентация.

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.
2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1 -бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.
3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Ақнұр", 2013. - 244 бет. с

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 6 из 13

5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. 1 бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeve, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeve. - Almaty : "Evero", 2016. - 263

Қосымша:

1. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.
2. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: колдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
3. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
4. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

6. Бақылау сұрақтары:

1. Рефлекс дегеніміз не? Рефлексстердің қандай түрлері бөлінеді?
2. Шартсыз және шартты рефлексстердің айырмашылығы неде?
3. Балаларда қандай терең (сіңір) рефлексстер болады?
4. Балалардағы беткей (тері) рефлексстері қандай?
5. Бұлшықет тонусы қалай анықталады?
6. Балалардағы гипотензия мен гипертонияның белгілері қандай?

№3 Дәріс

1.Тақырыбы: Асқорыту және эндокриндік жүйе мүшелерін, әсіресе балалардағы ерекшеліктерін бағалау

2. Мақсаты: Студенттерді балалардағы ас қорыту және эндокриндік жүйелердің анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктерімен таныстыру.Асқорыту жүйесі мен эндокриндік жүйені объективті тексеру әдістерін үйрету.Жас нормалары мен патологиялық ауытқуларды анықтау дағдыларын қалыптастыру.Балалардағы зертханалық және аспаптық деректерді интерпретациялауға үйрету.

3. Дәріс тезистері: Балалардағы ас қорыту жүйесі мүшелерінің анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктері.Ауыз қуысы және сілекей бездері: жаңа туған нәрестелер мен жас балаларда сілекей бездері толық дамымаған; сілекей бөлінуі азырақ білінеді → тамақтың алдын ала қорытылуы баяулайды.Өңеш: қысқа, сфинктері әлсіз → ішіндегісін тастап кету (рефлюкс) қаупі жоғарылайды.Асқазан: көлемі аз, қабырғалары жұқа, моторикасы әлсіз → азық-түлікті сақтау қабілетінің шектелуі және босатудың кешігуі. Ішек:Тоқ ішек қысқа, перистальтикасы тұрақсыз → іш қатуға немесе диареяға бейімділік.Ұйқы безі мен бауырдың ферментативті белсенділігі біртіндеп дамиды → нәрестелердегі ақуыздардың, майлардың, көмірсулардың толық қорытылмауы. Бауыр: ағзаға қатысты үлкен, белсенді қан ағымы → көлемі мен қызметін бағалауға ерекше назар аудару.

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 7 из 13

2. Балалардағы эндокриндік жүйенің анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктері
Гипофиз: өсуді, зат алмасуды, жыныстық жетілуді реттейді. Балаларда өсу гормондарын белсенді түрде реттейді. Қалқанша безі: көлемі мен қызметі жасына байланысты өзгереді; нәрестелерде йод тапшылығына әсіресе сезімтал.

Бүйрек үсті бездері: жаңа туылған нәрестелерде кортекс басым, стресс гормондары мен минералокортикоидтардың бөлінуі ерекше жолмен реттеледі. Ұйқы безі (эндокриндік бөлік): нәрестелерде инсулин мен глюкагон көмірсулар алмасуын реттейді; глюкозаның ауытқуына сезімталдығы жоғары.

3. Балалардағы ас қорыту жүйесін объективті тексеру әдістері

Қарап-тексеру: іштің пішіні, тері (сарғаю, стрия), шырышты қабаттар, тістердің жағдайы.

Пальпация: бауыр, көкбауыр, ішек; консистенциясы, ауыруы, мөлшері бағаланады.

Сокпалы аспаптар: бауыр мен көкбауырдың шекараларын анықтау.

Аускультация: ішек перистальтикасы, шуылдар.

Зертханалық зерттеулер: Қанның жалпы талдауы (анемия, қабыну). Биохимиялық талдау (бауыр ферменттері, белоктар, электролиттер). Нәжісті талдау (тағамның қорытылуы, патогендік микроорганизмдер). Аспаптық әдістер: Құрсак қуысы мүшелерінің УДЗ, эндоскопия (көрсеткіштер бойынша).

4. Балалардағы эндокриндік жүйені тексеру әдістері клиникалық тексеру:

Бойы мен салмағы (динамиканы жас нормалары бойынша талдау). Дене пропорциялары, терінің, шаштың, тістердің жағдайы. Жыныстық даму (тотығу сынақтары).

Зертханалық зерттеулер:

Гормондық панельдер: Қалқанша безінің гормондары, кортикостероидтар, жыныстық гормондар.

Глюкоза, инсулин (көмірсулар алмасуы). Аспаптық зерттеулер: Қалқанша безінің УДЗ, гипофиздің МРТ (эндокриндік патологиямен).

5. Балалардағы нәтижелерді интерпретациялау ерекшеліктері

Барлық көрсеткіштер жасына, жынысына, өсу кезеңіне байланысты.

Балаларда нормалар ересектерден айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін → жасқа байланысты анықтамалық мәндерді пайдалану маңызды. Патологиялық өзгерістерді анықтау динамиканы бағалауды қажет етеді (өсу, салмақ қосу, зертханалық өзгерістер).

6. Студенттерге арналған практикалық дағдылар

Өртүрлі жас топтарындағы балалардағы бауырды, көкбауырды және іш қуысын тексеру мен пальпациялаудың дұрыс әдістемесі.

Центильді кестелер бойынша бой мен салмақтың арақатынасын бағалау.

Зертханалық мәліметтерді жас ерекшеліктерін ескере отырып түсіндіру.

Патологиялардың белгілерін тану: сарғаю, анемия, гипотиреоз, өсудің тежелуі.

4. Көрнекі материал: Тұсаукесер.

5. Әдебиет:

1. Негізгі:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.
2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.
3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Акнұр", 2013. - 244 бет. с

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 8 из 13

5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. 1 бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeveva, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeveva. - Almaty : "Evero", 2016. - 263

Қосымша:

9. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.
10. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: қолдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
11. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
12. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

Бақылау сұрақтары:

1. Жаңа туылған нәрестелер мен жас балалардағы ас қорыту жүйесінің анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктері қандай?
2. Балалар мен ересектердегі асқазан-ішек жолдарының қозғалғыштығы мен ферментативті белсенділігінің айырмашылығы неде?
3. Балалардағы бауыр мен ұйқы безінің жас ерекшеліктері қандай?
4. Балаларда ас қорыту мүшелерін объективті тексерудің қандай әдістері қолданылады?
5. Балалардың ас қорыту жүйесін бағалау үшін қандай зертханалық және аспаптық әдістер қолданылады?

№4 Дәріс

1.Тақырыбы: Қан түзу жүйесінің аурулары бар науқасты тексерудің жалпы әдістері. Пациентті тексеру және тестілеуге дайындау алгоритмі.

2. Мақсаты: Студенттерді қан аурулары бар науқастарды тексерудің жалпы әдістерімен таныстыру.Қан түзу жүйесінің патологиясына күдікті науқасты тексерудің реттілігі мен алгоритмін үйрету.

3. Дәріс тезистері: Анамнез және шағымдар Шағымдарды жинау: әлсіздік, тез шаршағыштық, бозару, қан кету, дене қызуының жоғарылауы, түнгі тершендік.Өмір тарихы: инфекциялар, жарақаттар, қан құю, созылмалы аурулар.Тұқымқуалаушылық: отбасындағы қан аурулары (анемия, гемофилия, лейкемия).Зиянды факторлар: химиялық заттар, радиация, дәрі-дәрмектер, тамақтану.

Объективті тексеру

Жалпы тексеру: терінің және шырышты қабаттардың түсі, лимфа түйіндері, бауыр мен көкбауырдың жағдайы, қан кетулердің, жаралардың болуы.Пальпация және перкуссия: лимфа түйіндерінің, бауырдың, көкбауырдың ұлғаюы.Шырышты қабықтарды тексеру:

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 9 из 13

қызыл иек, конъюнктивта, ауыз-жұтқыншақ. Қан кетудің белгілері: петехиялар, экхимоздар, қызыл иектің қан кетуі.

Зерттеудің зертханалық әдістері

Қанның жалпы талдауы (ҚЖА): Гемоглобин, эритроциттер, лейкоциттер, тромбоциттер. Лейкоциттік формула. Қанның биохимиялық талдауы: бауырдың, бүйректің, ферменттердің көрсеткіштері.

Сүйек кемігін зерттеу: лейкозға, апластикалық анемияға күдік болған жағдайда. Коагулограмма: қанның ұюы, қан кету уақыты, протромбин индексі.

Аспаптық зерттеу әдістері. Лимфа түйіндерінің, бауырдың, көкбауырдың ультрадыбыстық зерттеуі. Қажет болса, сүйектердің рентгенографиясы, КТ немесе МРТ. Спецификалық әдістер: иммунофенотиптеу, цитогенетика.

Пациентті тексеру алгоритмі. Шағымдар мен тарихты жинау. Тексеру және объективті тексеру. Зертханалық тестілеу (ҚБК, биохимия, коагулограмма).

Көрсетілмдер бойынша қосымша зерттеулер (иммунофенотиптеу, сүйек кемігі, аспаптық әдістер).

Клиникалық көріністі ескере отырып, нәтижелерді интерпретациялау.

Наукасты тестілеуге дайындау. Пациент аш қарынға (биохимиялық талдау үшін) болуы керек. Зерттеу алдында физикалық белсенділікті шектеу.

Дәрігермен келісе отырып, кейбір дәрі-дәрмектерді қабылдауды тоқтату. Тыныш эмоционалды жағдайды қамтамасыз ету. Алдыңғы трансфузиялар мен терапияны нақтылау.

4. Көрнекі материал: тұсаукесер.

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.
2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1 -бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.
3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Ақнұр", 2013. - 244 бет. с
5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. 1 бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeveva, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeveva. - Almaty : "Evero" , 2016. - 263

Қосымша:

9. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 10 из 13

10. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: қолдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
11. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
12. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

6. Бақылау сұрақтары:

1. Қан түзу жүйесінің аурулары бар науқастарға тән негізгі шағымдар қандай?
2. Пациенттің өмір сүру және тұқым қуалаушылық тарихында қандай мәліметтерді анықтау қажет?
3. Қан ауруларының дамуына қандай зиянды факторлар әсер етуі мүмкін?
4. Қан аурулары бар науқастардың терісін және шырышты қабығын тексергенде қандай белгілерді анықтауға болады?
5. Лимфа түйіндеріндегі, бауырдағы және көкбауырдағы қандай өзгерістер патологияны көрсете алады?
6. Науқасты тексеру кезінде қан кетудің қандай белгілері ескеріледі?

№5 Дәріс

1. Тақырыбы: Несептің жалпы талдауы, нысандық элементтердің сандық анықтамасы, Земницкий сынамасы, Ничепоренко сынамасы, несепті бактериологиялық зерттеу

2. Мақсаты: Студенттерді зәрді зертханалық зерттеу әдістерімен таныстыру. Несептегі формалық элементтерді сандық анықтауға үйрету. Бүйрек қызметін бағалау және патологияларды анықтау үшін арнайы сынақ әдістерімен (Земницкая және Ничепоренко) таныстыру. Зәрді бактериологиялық зерттеу және нәтижелерді интерпретациялау принциптерін үйрету.

3. Дәріс тезистері: Несептің жалпы талдауы
Негізгі көрсеткіштер: Түсі, мөлдірлігі, иісі. Меншікті ауырлық (осмолярлық). Реакция (рН). Ақуыз, глюкоза, кетон денелері, билирубин, уробилиноген. Тұнба элементтері: формалық элементтер (эритроциттер, лейкоциттер, цилиндрлер, эпителий, тұздар). Әдістері: визуалды тексеру, химиялық сынақ жолақтары, шөгінділердің микроскопиясы.

Формалық элементтердің сандық анықтамасы: эритроциттер: қалыпты және патологиялық формалар; гематурия дәрежесін бағалау. Лейкоциттер: қалыпты және артық; қабыну кезіндегі маңызы. Цилиндрлер: гиалинді, түйіршікті, эпителий; нефрондардың күйінің көрсеткіші. Есептеу әдістемесі: Горяев камерасындағы немесе есептеу камерасындағы шөгінділердің микроскопиясы.

Земницкий сынамасы

Мақсаты: тәуліктік диурезді және бүйректің экскреторлық қызметін бағалау.

Әдістеме: Зәрді белгілі бір сағаттарда жинау (әдетте әр 2-3 сағат сайын).

Әрбір порцияның көлемін және үлес салмағын өлшеу. Түсіндіру: полиурия, олигурия, бүйректің шоғырлану қабілетінің бұзылуын анықтау.

Ничепоренко сынамасы

Мақсаты: зәр шығару патологиясын диагностикалау үшін 1 мл-ге несеп тұнбасындағы эритроциттер мен лейкоциттердің мөлшерін анықтау.

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 11 из 13

Әдістеме: таңертеңгі зәрдің орташа бөлігін жинау; 1 мл тұнбадағы пішінді элементтерді санау.

Норма көрсеткіштері:

Лейкоциттер: 1000/мл-ге дейін

Эритроциттер: 1000/мл-ге дейін

Қолданылуы: қабынудың локализациясында гематурия мен пиурияны нақтылау (бүйрек, қуық, несепар).

Несепті бактериологиялық зерттеу

Мақсаты: инфекциялық қоздырғыштарды (бактериялар, саңырауқұлақтар) анықтау. Әдістер: Қоректік орталарға зәрді себу. Антибиотиктерге сезімталдықты анықтау (антибиограмма). Көрсеткіштері: пиелонефрит, цистит, бактериурияға күдік. Түсіндіру: бактериялардың сандық көбеюі ($>10^4$ – 10^5 CFU/мл маңызды болып саналады)

4. Иллюстрациялық материал: презентация.

5. Әдебиет:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.
2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1 -бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.
3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Ақнұр", 2013. - 244 бет. с
5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. 1 бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қаркабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қаркабаева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeveva, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeveva. - Almaty : "Evero", 2016. - 263

Қосымша:

9. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.
10. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: қолдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
11. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
12. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

6. Бақылау сұрақтары:

1. Жалпы зәр анализінде қандай көрсеткіштер бағаланады?
2. Зәрдің түсі, мөлдірлігі және меншікті салмағы ағзаның күйін қалай көрсете алады?

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 12 из 13

3. Тұнба микроскопиясында қандай пішінді элементтер мен цилиндрлер бағаланады?

№6 Дәріс

1. Тақырыбы: Балалардағы зәр анализінің ерекшеліктері

2. Мақсаты: Студенттерді балалардағы зәрдің жас ерекшеліктерімен таныстыру. Жас нормаларын ескере отырып, несептің жалпы және сандық анализінің көрсеткіштерін бағалауды үйрету. Балалардағы арнайы үлгілердің (Земницкая, Никипоренко) нәтижелерін интерпретациялауға үйрету. Балалардағы зәр шығару жүйесінің патологиясын ерте сатысында анықтау дағдыларын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері: Балалардағы несептің жалпы ерекшеліктері. Зәр шығару көлемі: жаңа туған нәрестелерде егде жастағы балаларға қарағанда аз; өскен сайын артады. Меншікті ауырлық: жасына байланысты өзгереді; нәрестелердегі бүйректің шоғырлану қабілеті төмендейді.

Түсі мен мөлдірлігі: қалыпты зәр ашық сары, мөлдір; өзгерістер билирубинемияны, гемоглинурияны немесе көрсетуі мүмкін инфекция. рН : балаларда ерте жаста сілтілі болады, содан кейін біртіндеп тұрақтанады. Ақуыз және глюкоза: дені сау балаларда әдетте жетіспейді; сыртқы түрі назар аударуды қажет етеді.

Балалардағы несептегі түзілген элементтер эритроциттер: кейде нәрестелердің көру аймағында 0-1 рұқсат етіледі. Лейкоциттер: бір реттік рұқсат етіледі; ұлғаюы қабынуды көрсетуі мүмкін. Цилиндрлер: жаңа туылған нәрестелерде бір реттік гиалинді цилиндрлерге рұқсат етіледі; түйіршікті цилиндрлердің пайда болуы тексеруді қажет етеді. Эпителий: аз мөлшерде жалпақ және өтпелі айталық, айтарлықтай мөлшер патологияны көрсетеді.

Балалардағы Земницкий сынағы. Тәуліктік диурезді және бүйректің шоғырлану қабілетін бағалау үшін қолданылады. Кіші жастағы балаларда зәрдің мөлшері мен меншікті салмағы біркелкі бөлінбейді; интерпретация жас нормаларын ескеруді талап етеді. Көрсеткіштері: нефропатияға, пиелонефритке, су алмасуының бұзылуына күдік.

Балалардағы Никепоренко сынағасы. 1 Мл несептегі эритроциттер мен лейкоциттердің мөлшерін анықтау. Балаларда ересектерге қарағанда қалыптыдан азырақ; мөндердің жоғарылауы зәр шығару жолдарының инфекциясын немесе гематурияны көрсетуі мүмкін. Техника ересек балаларға бейімделген және зәрдің орташа бөлігін дұрыс жинауды қажет етеді.

Балалардағы несепті бактериологиялық зерттеу. Көбінесе пиурия, циститке немесе пиелонефритке күдік туындаған жағдайда қолданылады. Балаларда несептің ластану мүмкіндігін ескеру маңызды, әсіресе нәрестелерден жиналған кезде. Жинау әдістері: катетеризация, зәрді арнайы стерильді ыдыста жинау, нәрестелерге арналған зәр шығарғыштар.

Тәжірибелік ұсыныстар. Зәр анализінің барлық көрсеткіштерін интерпретациялау кезінде жасты ескеру. Ластануды болдырмау үшін зәрді жинау ережелерін сақтау. Бүйрек және зәр шығару жолдарының патологиясына күдік туындаған жағдайда зертханалық зерттеулерді уақтылы тағайындау. Емдеудің тиімділігін бағалау үшін талдау динамикасын бақылау.

4. Иллюстрациялық материал: презентация.

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Клиникаға кіріспе. Том 1 : оқулық / С. М. Кабиева [ж.б.] ; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Алматы: Эверо, 2016. - 287 б. б.
2. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. 1 -бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - Астана: [б. и.], 2017. - 152 бет. б.

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра Педиатрия – 2 Дәріс кешені		68/11 Страница 13 из 13

3. Каркабаева, А. Д. Клиникаға кіріспе-2. II-бөлім: оқуқұралы / А. Д. Каркабаева, Н. Н. Теляева. - [Б. м.] : Астана, 2017. - 208 бет. б
4. Толекова, С. З. Клиникаға кіріспе: оқуқұралы / С. З. Толекова. - Қарағанды : ЖК "Ақнұр", 2013. - 244 бет. с
5. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. I бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабәева. - Астана: [б. и.], 2017. - 214 б.
6. Теляева, Н.Н. Клиникаға кіріспе -2. II бөлім: оқу құралы. оқу құралы / Н.Н. Теляева, А.Д. Қарқабәева. - Астана: [б. и.], 2017. - 210 б
7. Кабиева, С.М. Клиникаға кіріспе. Т. 1.: оқулық / С.М. Кабиева. - Алматы: Эверо, 2016. - 304 б
8. Kabiyeveva, S. Introduction in clinic. Volume 1 textbook / S. Kabiyeveva. - Almaty : "Evero", 2016. - 263

Қосымша:

9. "Педиатрия" мамандығы бойынша бітірушілердің машықтық дағдыларын бағалаудың объективті құрылымды клиникалық емтиханы : анықтамалық / С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ; ҚазҰМУ-дың білім берудің иннов. технологиялар орталығы. - ; ҚазҰМУ-дың Ғыл. кеңесі шешімімен бас. ұсынылған. - Алматы: Эверо, 2008. - 128 бет.
10. Рахимова, К.В. Денсаулық сақтаудың бастапқы буыны: балаларды медициналық тексеруден өткізу принциптері: қолдар. педиатрлар үшін. - 2-ші басылым - Алматы :Эверо, 2013 жыл.
11. Учаскелік педиатрдың нұсқауы [Мәтін]: нұсқаулық / ред. Т.Г. Авдеева. - 2-ші басылым, редакция. және қосымша. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 528 б. : ауру.
12. Григорьев, К.И. Педиатрия [Мәтін]: практикалық дәрігердің анықтамалығы / К.И. Григорьев. - 3-ші басылым - М.: Медпресс-информ, 2014. - 816 б.: ауру

6. Бақылау сұрақтары:

1. Балалардағы зәр көлемінің, меншікті салмағының және рН-ның негізгі жас ерекшеліктері қандай?
2. Жаңа туылған нәрестелер мен нәрестелерде несептің қандай пішінді элементтеріне рұқсат етіледі және олардың қандай өзгерістері патологиялық болып саналады?
3. Кіші жастағы балалардағы Земцы сынамасының нәтижелері қалай түсіндіріледі?
4. Балаларда Никитпоренко сынамасын жүргізудің ерекшеліктері қандай және қандай көрсеткіштер норма болып саналады?
5. Бактериологиялық зерттеу үшін балалардан зәрді жинау кезінде қандай сақтық шараларын сақтау керек?